

מראה מקומות תמורה דף יא

גמ' י: איתביה אין ממירין...הבמ"ע באבר שהנשמה תלויה בה

כפשוטו מוכח מהסוגיא דאין ממירין באברין (היינו על אברין של חולין) אפילו באברין שהנשמה תלויה בהן. (ואף שההכרח לפרש המשנה כן היינו רק למאי דקס"ד בדעת בר פדא אבל למסקנת הגמ' בבר פדא אין הכרח, מ"מ מתוס' לקמן כו. ד"ה האומר מבואר דגם למסקנא הדין כן דאין ממירין באברין היינו אפילו אברין שהנשמה תלויה בהן.) וע' שו"ת אחיעזר חלק ג' ס' נ"ו אות ב' שהדגיש כהנ"ל דאף למסקנא הדין כן. וע' בהרמב"ם פ"א תמורה הט"ז שהביא הדין דאין ממירין באברין היינו כגון יד או רגל, מ"מ כתב בהאחיעזר דאין לדייק מזה דאם המיר באבר שהנשמה תלויה בה דהוי תמורה. וכ"כ בהמהר"י קורקוס על הרמב"ם שם.

וע' במקדש דוד בקונטרס בעניני קדשים סימן ב' ס"ק א' שהביא מח' בהא דמודה ר"י באבר שהנשמה תלויה בה (אשהנתל"ב) דאמרינן פשטה האם היינו מקרא או מסברא, תוס' בקידושין ז. ד"ה ונפשטה מבואר שזה נלמד מדרשא, אבל בתוס' ר"י הזקן שם (נדפס בגליון) ד"ה התם בהמה מבואר דאינו גזיה"כ אלא סברא שאם הקדיש אשהנתל"ב מסתמא דעתו להקדיש כולו (וכן איתא בהריטב"א שם). באבני מילואים ס' ל"א ס"ק י"ח מביא דמשמע בסוגיין דא"צ קרא לזה. במקד"ד הקשה דסוגיין לכאור' מוכח דלא כתוס' ר"י הזקן שאם הדין של אשהנתל"ב היינו משום דמסתמא נתכוון להקדיש כולה א"כ נימא הכי גם בתמורה שנתקדש כולה כיון שכך היתה דעתו להמיר בכל הבהמה, ואיך אפשר לחלק בין הקדשה לתמורה, וע"ש במקד"ד מה שתי' לזה.

לימא כתנאי השוחט את החטאת ומצא בה בן ד' חי...מר סבר קדושה חלה על עוברין

הקשו האחרונים איך יש לפרש הברייתא (דתני שנאכלת כדיני חטאת) היינו משום דקדושה חלה על העוברין, הרי כיון שהקדישה כחטאת בפנ"ע ולמעשה לא הקריב הולד לקרבן איך חל היתר אכילה על הולד. וע' ח' מרן רי"ז הלוי על הרמב"ם הל' תמורה (עמ' נ"ח) מה שהסביר בזה, וע"ע בחזון איש תמורה ס' ל"ג ס"ק א', ובסי' ל"ב ס"ק ז'.

בחזון איש פרה סי' ב' ס"ק א' דן על מה שמבואר כאן שהולד נאכל כבשר חטאת (או משום שנתקדשה ע"י קדושת פיו למ"ד קדושה חלה על העוברין או שנתקדשה ע"י אמה כהצד דבמעי אמן קדושין), מה הדין בכה"ג שהולד נמצא זכר או טומטום ואנדרוגניס האם גם בכה"ג נאכל כחטאת, ע"ש מה שכתב בזה. ע' משך חכמה פרשת ויקרא פרק ד' פסוק כ"ח בענין זה.

אמר אביי תם במעי תמימה דברי הכל קדיש...כי פליגי במעי בעלת מום

ע' ח' ר' לייב (מאלין) חלק ב' ס' נ"א (עמ' קלא "ונראה לבאר בזה...") מה שביאר המח' בר פדא ור' יוחנן אליבא דאביי, וע"ע בקהלות יעקב סי' ט' אות ז'.

ת"ר יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולו עולה ת"ל כל אשר יתן...ממנו לה' ולא כולו לה'

משמע דר"מ ור"י צריכים דרשא שלא נימא פשטה קדושה בכולו, ע' בחי' הגרי"ז ד"ה יכול האומר שבאמת אינם צריכים דרשא אלא דאתו לאפוקי מדרשא של ר"י ור"ש (וע"ד זה בדבר שאול).

יכול תצא לחולין

רש"י חולין סט: ד"ה יכול הסביר דהיינו עם פדיון. אמנם נתקשו האחרונים דאם חל קדושת הגוף מה הצד שיוצא לחולין בפדיון אם אינו בע"מ. ע' ח' הגרי"ז מה שהביא בשם רבינו גרשום בעירוכין דף ה., ע' קובץ שיעורים ח"ב במכתבים עמ' קכ"א מהג"ר נפתלי ביינוש ווסרמן הי"ד, ובמקדש דוד בקונטרס בעניני קדשים סי' ב' אות א'.

בשיטת ר"מ ור"י דתימכר לצרכי עולה

איתא בכמה דוכתי (תמורה כו., זבחים דף יב., וקידושין דף ז.) אמר רבי יוחנן בהמה של שני שותפים הקדיש חציה שלו וחזר ולקח חציה אחרת והקדישה קדושה ואינה קריבה, דהיינו מדין דיחוי, והקשו תוס' בחולין וזבחים נימא הכא ג"כ דתיפסל משום הדין דיחוי.

ויש עוד קושיא דהתם מבואר "ש"מ יש דיחוי בדמים", משמע שלא חל קדושת הגוף רק קדושת דמים, לכאור' זה סותר סוגיין דאפילו על אבר אחד חל קדוה"ג, ע' אחיעזר ח"ג סי' נ"ו אות א', ע' ח' מרן רי"ז הלוי על הרמב"ם במכתבים עמ' ע"ח (שהחזיר מכתב להגרה"ע).

בעי רבא בעוף מהו

רש"י ד"ה בעוף מהו מבואר דהספק רק אליבא דר' יוסי, ולכאור' קשה דהספק נוגע לכול"ע באבר שהנשמה תלוייה בה. וכן הרמב"ם פט"ו הל' מעה"ק ה"ב, מבואר כן, שהרי אף שלא פסק כר' יוסי מ"מ מביא האי ספיקא וע"כ כהנ"ל דהשאילה נוגע גם אליבא דר' יהודה באבר שהנשמה תלוייה בה. וע' בכסף משנה שם שכתב שהרמב"ם דלא כרש"י, וע' לח"מ עירוכין פ"ה הל' י"ד, ובמהדורת פרנקל הובא בשם תשו' רע"א החדשות שהסביר המח' רש"י והרמב"ם דתלוי בב' צדדים אם הא דמודה ר"מ ור"י בדבר שהנשמה תלוייה בה האם זה מגזיה"כ או מסברא. וע' אבנ"מ ס' ל"א ס"ק י"ח שהסביר המח' ג"כ בדרך זה.

בעי רבא הקדיש אבר לדמיו מהו דתיחות ל' קדושת הגוף

הגירסא בפנינו "מי אמר כיון דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה נמי קדושת הגוף ומדאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכולה או דלמא חד מגו אמר תרי מגו לא אמר", לפי גי' זו משמע דודאי אמרינן דנחתא ליה קדושת הגוף לאותו אבר והספק היא אם אח"כ פשטה. אמנם, ע' בש"מ אות י"ד שגרס באופן אחר וכן משמע ברש"י ד"ה הקדיש אבר לדמיו, "מדאקדשה לחד אבר אקדשיה לכולה ומדנחתא ל' קדושת דמים נחתא ליה קדושת הגוף", דמשמע תחילה פשטה הקדו"ד לכולה ואח"כ המגו שנייה היא דנחתא לה קדוה"ג. אמנם, ע' רש"י עירוכין דף ה. ד"ה הקדיש אבר לדמיו שהסביר ע"פ גירסא שלנו ודלא כרש"י כאן. ע' מקדש דוד בקונטרס ס' ב' אות א', וכן בח' הגרי"ז ד"ה בגמ' בעי רבא הקדיש אבר לדמיו, וע' בעול"ש.

בעי מיניה מרבא הקדיש חד אבר מהו בגיזה

ש"מ אות ל"ג הסביר דהספק לר' יהודה דלא אמרי' פשטה, וע' הגהות הגר"א (נדפס בסוף הגמ') שהסביר די"ל הספק אפילו לר' יוסי, ולכאור' כוונת הגר"א על הצד דלא אמרינן ב' מגו אם הקדיש אבר אחד לדמיו, והספק הוא בכה"ג שחל קדושת דמים על חד אבר האם היא אסורה בגיזה.

ע' רש"י ד"ה הקדיש חד אבר מהו בגיזה "בעבודה לא תיבעי לך דאסור דהא מכחיש לה", מנחת חינוך מצוה תפ"ג אות י' דן בדברי רש"י כאן בסוגיין וע' מה שכתב לפרש לולא דברי רש"י, ע' רמב"ם פ"א מעילה הי"ג שהביא הספק בין לענין גיזה בין לענין עבודה, וע' מה שהק' המנחת חינוך תפ"ג אות ט' על הרמב"ם, וע' מהר"י קורקוס מה שכתב בדברי הרמב"ם, וע"ע בשפת אמת כאן.